

UCHWAŁA Z DNIA 26 SIERPNIĄ 2004 R.

I KZP 16/04

Art. 249 § 4 k.p.k. stanowi podstawę stosowania tymczasowego aresztowania wobec osoby ściganej, w stosunku do której Minister Sprawiedliwości, na podstawie art. 19 Europejskiej konwencji o ekstradycji z dnia 13 grudnia 1957 r. (Dz. U. 1994, Nr 70, poz. 307), postanowił o odroczeniu jej wydania.

Przewodniczący: Prezes SN L. Paprzycki.

Sędziowie SN: A. Deptuła, W. Kozielowicz (sprawozdawca).

Zastępca Prokuratora Generalnego: R. A. Stefański.

Sąd Najwyższy w sprawie Alisy M., po rozpoznaniu przekazanego na podstawie art. 441 § 1 k.p.k. przez Sąd Apelacyjny w W. postanowieniem z dnia 28 maja 2004 r., zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej wykładni ustawy:

„Czy w postępowaniu ekstradycyjnym po zakończeniu postępowania sądowego oraz wydaniu decyzji przez Ministra Sprawiedliwości o wydaniu osoby ściganej i jednocześnie odroczeniu wydania możliwe jest stosowanie aresztu ekstradycyjnego i czy podstawę jego stosowania powinien stanowić art. 249 § 4 k.p.k.?”

u c h w a l i ł udzielić odpowiedzi jak wyżej.

UZASADNIENIE

Zagadnienie prawne przedstawiono w następującej sytuacji procesowej.

Minister Sprawiedliwości, postanowieniem z dnia 18 czerwca 2003 r. na podstawie art. 1 i 2 ust. 1, art. 19 Europejskiej konwencji o ekstradycji z dnia 13 grudnia 1957 r., przy zastosowaniu art. 603 § 5 k.p.k., postanowił:

- wydać Alisę M. organom wymiaru sprawiedliwości Ukrainy, celem przeprowadzenia przeciwko niej postępowania karnego za przestępstwa opisane we wniosku o wydanie;
- odroczyć wydanie Alisy M. do czasu zakończenia postępowania karnego prowadzonego przez Prokuraturę Rejonową w W., a w wypadku prawomocnego skazania Alisy M. – do czasu zakończenia odbywania przez nią orzeczonej kary pozbawienia wolności lub jej darowania, bądź przedterminowego zwolnienia.

Alisa M. jest też oskarżona o popełnienie przestępstwa określonego w art. 310 § 2 k.k. w zw. z art. 13 § 1 k.k. w zb. z art. 286 § 1 k.k. i art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., w sprawie, która toczy się w Sądzie Rejonowym w W. W sprawie tej jest tymczasowo aresztowana.

Natomiast w postępowaniu ekstradycyjnym, postanowieniem Sądu Okręgowego w W. z dnia 20 marca 2003 r., utrzymanym w mocy postanowieniem Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 16 maja 2003 r., zastosowano wobec Alisy M. tymczasowe aresztowanie na okres 30 dni, a następnie, postanowieniem z dnia 10 kwietnia 2003 r., po wpłynięciu wniosku o wydanie ściganej, Sąd Okręgowy w W. na podstawie art. 263 § 3 k.p.k. określił okres tymczasowego aresztowania do dnia 18 lipca 2003 r. Postanowienie to Sąd Apelacyjny w W. utrzymał w mocy, w dniu 16 maja 2003 r.

Ministerstwo Sprawiedliwości, wraz z pismem z dnia 24 czerwca 2003 r., nadesłało do Sądu Okręgowego w W. odpis podanego wyżej po-

stanowienia Ministra Sprawiedliwości. Jednocześnie, w piśmie tym Naczelnik Wydziału Obrót Prawny z Zagranicą wniósł – w wypadku upływu terminu tymczasowego aresztowania – o przedłużenie aresztu ekstradycyjnego na dalszy okres, a nadto o zapewnienie informacji o każdorazowej zmianie miejsca pobytu ściganej (areszt śledczy, zakład karny), w celu umożliwienia realizacji postanowienia Ministra Sprawiedliwości.

Sąd Okręgowy w W. postanowieniem z dnia 7 lipca 2003 r., działając z urzędu, na podstawie art. 263 § 7 k.p.k. określił wobec Alisy M. okres tymczasowego aresztowania do dnia 18 stycznia 2004 r., a następnie postanowieniem z dnia 18 grudnia 2003 r., utrzymanym w mocy postanowieniem Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 23 stycznia 2004 r. – do dnia 30 maja 2004 r.

Przed upływem tego ostatniego terminu, Sąd Okręgowy w W. postanowieniem z dnia 6 maja 2004 r. określił na podstawie art. 263 § 7 k.p.k. wobec Alisy M. okres tymczasowego aresztowania do dnia 30 listopada 2004 r.

Zażalenie na to postanowienie złożyła Alisa M.

Rozpoznający powyższe zażalenie Sąd Apelacyjny w W. uznał, że w postępowaniu odwoławczym wyłoniło się zagadnienie prawne wymagające zasadniczej wykładni ustawy. Zagadnienie to zostało sformułowane w postaci pytania w brzmieniu przytoczonym na wstępie postanowienia Sądu Apelacyjnego z dnia 28 maja 2004 r.

Zastępca Prokuratora Generalnego w pisemnym wniosku z dnia 29 czerwca 2004 r., dzieląc stanowisko Sądu Apelacyjnego w W., co do tego, że w tej sprawie wyłoniło się zagadnienie prawne wymagające zasadniczej wykładni ustawy, wyraził pogląd, iż po wydaniu przez Ministra Sprawiedliwości postanowienia o wydaniu osoby ściganej w razie odroczenia wydania osoby ściganej dopuszczalne jest stosowanie tymczasowego aresztowania – na podstawie art. 249 § 4 k.p.k.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ekstradycja jest jedną z instytucji międzynarodowej pomocy prawnej w sprawach karnych umożliwiającą państwom walkę z przestępczością, mimo terytorialnego ograniczenia jurysdykcji organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości. Jej celem jest zapewnienie udziału osoby ściganej w prowadzonym przeciwko niej postępowaniu karnym lub wykonania orzeczonej co do niej kary albo środka zabezpieczającego (art. 602 § 2 k.p.k.). W literaturze podkreśla się, że pełni ona też funkcje analogiczne jak tymczasowe aresztowanie. Różnica polega tylko na tym, iż w wypadku ekstradycji oskarżony lub skazany znajduje się za granicą i zarządzenie organu wzywającego, ograniczające wolność osobistą osoby ściganej nie może być wykonane bez zgody państwa, któremu przysługuje suwerenność nad danym terytorium (por. Z. Knypl, Europejska konwencja o ekstradycji. Komentarz, Sopot 1994, s. 16-17).

Dział XIII Kodeksu postępowania karnego normuje postępowanie w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych, w tym tzw. postępowanie ekstradycyjne (art. 602-606 k.p.k.). Zgodnie jednak z art. 615 § 1 k.p.k., przepisów tego działu nie stosuje się, jeżeli umowa międzynarodowa, której Rzeczypospolita Polska jest stroną stanowi inaczej (tzw. zasada pierwszeństwa norm traktatowych). Przepisy tego działu mają więc charakter subsydiarny, gdyż stosuje się je w razie nieistnienia wielostronnej lub dwustronnej umowy międzynarodowej między Polską a innym państwem, regulującej daną instytucję współpracy międzynarodowej w sprawach karnych. W piśmiennictwie podnosi się, że poszczególne przepisy Kodeksu postępowania karnego mają również zastosowanie w sytuacji, gdy będąca podstawą stosowania danej instytucji umowa międzynarodowa nie reguluje pewnych kwestii. Zauważa się przy tym też, że fakt, iż umowa międzynarodowa pewnego zagadnienia nie reguluje, nie oznacza automatycznie, że stosuje się przepisy Kodeksu postępowania karnego. Nie jest bowiem wy-

kluczone, że nie mamy do czynienia z luką prawną czy pozostawieniem jakiejś kwestii prawu krajowemu, ale ze świadomym pominięciem w traktacie (por. J. Bratoszewski, L. Gardocki, Zb. Gostyński, St. Przyjemski, R.A. Stefański, St. Zabłocki: Komentarz. Kodeks postępowania karnego. tom III, Warszawa 2004, s. 408; P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, Kodeks postępowania karnego. tom III. Komentarz do art. 468-682, Warszawa 2004, s. 472-474).

Art. 16 Europejskiej konwencji o ekstradycji nie zawiera postanowień merytorycznych dotyczących tymczasowego aresztowania, a stanowi jedynie, że właściwe organy strony wezwanej podejmą decyzję w sprawie wniosku, zgodnie ze swoim prawem wewnętrznym. W tej sytuacji co do tymczasowego aresztowania w postępowaniu ekstradycyjnym, prowadzonym w oparciu o Europejską konwencję o ekstradycji mają zastosowanie przepisy rozdziału 28 i 65 Kodeksu postępowania karnego, z tym, że stosowanie przepisów rozdziału 28 Kodeksu postępowania karnego następuje nie „wprost” a „odpowiednio” (J. Grajewski, L. Paprzycki, M. Płachta, Kodeks postępowania karnego. Komentarz, t. II, Kraków 2003, s. 623 - 624).

Przepisy Kodeksu postępowania karnego nie regulują *expressis verbis* kwestii stosowania tymczasowego aresztowania w sytuacji, gdy wydano postanowienie o wydaniu, lecz jednocześnie odroczone jego wykonanie. Artykuł 19 ust. 1 Europejskiej konwencji o ekstradycji stanowi: „Strona wezwana po podjęciu decyzji w sprawie wniosku o wydanie, może odroczyć wydanie poszukiwanej osoby w związku z jej ściganiem na terytorium tej Strony albo jeżeli ta osoba już została skazana, w celu odbycia przez nią na terytorium tej Strony kary za przestępstwo inne niż to, za które żąda się wydania”. Trafnie podniósł Zastępca Prokuratora Generalnego w pisemnym wniosku, iż w takiej sytuacji należy odpowiednio zastosować art. 249 § 4 k.p.k., który stanowi, że środki zapobiegawcze mogą być stosowane aż do chwili rozpoczęcia kary, z tym że gdy chodzi o tymczasowe aresztowa-

nie jest to dopuszczalne tylko w wypadku orzeczenia kary pozbawienia wolności. Wprawdzie w wypadku ekstradycji ten ostatni warunek jest spełniony wówczas, gdy wydanie osoby ściganej następuje w celu wykonania co do niej takiej właśnie kary (art. 602 k.p.k.), lecz ze względu na to, że ustawa nie ogranicza stosowania tymczasowego aresztowania w postępowaniu ekstradycyjnym tylko do wypadków, gdy wydanie następuje w celu wykonania orzeczonej kary pozbawienia wolności albo środka zabezpieczającego, to należy przyjąć, iż odpowiednie zastosowanie tego przepisu polega na tym, że środek zapobiegawczy może być stosowany do czasu wydania osoby ściganej. Skoro celem tymczasowego aresztowania stosowanego w postępowaniu ekstradycyjnym jest zabezpieczenie wykonania decyzji o wydaniu osoby ściganej to inne rozwiązanie mogłoby doprowadzić w ogóle do niewykonania postanowienia o wydaniu w wypadku ukrywania się osoby ściganej, co naruszyłoby art. 1 Europejskiej konwencji o ekstradycji, który statuuje obowiązek wydania. Zgodnie zaś z zasadą dobrej wiary, państwo wezwane powinno uczynić wszystko, aby ten obowiązek międzynarodowy wykonać i nie czynić niczego, co by temu przeszkodziło. Zaniechanie aresztowania i umożliwienie wskutek tego ucieczki osoby ściganej, mogłoby zostać uznane przez państwo wzywające za naruszenie Konwencji (por. Z. Knypl: Europejska ..., s. 167-168).